

Müllner András

A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel
a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára

A 131868 azonosítószámú OTKA-kutatás 2020 évi beszámolója

Minor Média/Kultúra Kutatóközpont – ELTE BTK Média és Kommunikáció Tanszék

2020

A 131868 azonosítószámú OTKA-pályázat támogatója a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal

TARTALOM

1. ELŐSZÓ	4
2. KUTATÁS	7
2.1. Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport	7
2.2. Minor Média Elméleti Munkacsoport	15
2.3. 2020 nyári program	15
2.4. Első házi konferencia	16
2.5. Második házi konferencia: az egyéni kutatások prezentációi	18
2.6. A <i>Replika</i> című folyóirat részvételi filmes száma (2021. tavasz)	19
3. OKTATÁS	21
3.1. 2019-2020/II. félév	21
3.1.1. Romakép Műhely	21
3.1.2. Művészetalapú részvételi akciókutatás I.	22
3.1.3. Szakmai gyakorlat	26
3.2. 2020-2021/I. félév	29
3.2.1. Művészetalapú részvételi akciókutatás II. (Oblath Márton)	29
3.2.2. Roma Múzeum (2020-2021/I.) (Varga Krisztina)	32
3.2.3. A mozgókép társadalomtörténete (Müllner András)	33
3.2.4. Kulturális gyakorlatok (Müllner András)	36
3.3. 2020-2021/II. félév (a Neptunban regisztrált tavaszi féléves kurzusok)	37
3.3.1. Kutatásmódszertan (Oblath Márton)	37
3.3.2. Romakép Műhely: filmprogram és kiállítás (Müllner András)	37
3.3.3. A részvételi videó: műfajismeret és műhelygyakorlat (Haragonics Sári)	37
3.3.4. A mozgóképes részvételiség kultúrái (az egyéni kutatásokon alapuló előadássorozat)	37
3.3.5. Múzeum és részvételiség – a részvételi múzeumtól a részvételi videóig (Varga Krisztina)	37
4. KOMMUNIKÁCIÓS PLATFORMOK	38
4.1. Facebook-profil	38
4.2. Youtube-csatorna	38
4.3. Minor Média-honlap	38
5. VARGA KRISZTINA BESZÁMOLÓJA	39
6. SZAKIRODALOM	41
A pályázattal kapcsolatos publikációk (2020)	41

1. ELŐSZÓ

Az NKFIH és az ELTE által aláírt szerződésben foglaltaknak megfelelően „A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című négyéves OTKA-kutatás 2019. december 1-jén elkezdődött. A jelen beszámolóban összefoglaljuk a kutatásnak intézményi keretet adó, az ELTE Média és Kommunikáció Tanszékén működő Minor Média/Kultúra Kutatóközpont 2020. évi tevékenységét, elsősorban az említett OTKA-kutatásra fókuszálva. A kutatás előzményeiről a pályázat „Kutatási terv” c. részében lehet olvasni (a Minor Média honlapjának „Rólunk” menüjében, azon belül a „Dokumentumok” almenüben, ld. <http://minormedia.hu/hu/rolunk-dokumentumok/>), illetve az ebből készült tanulmányban. (Müllner, 2020.b)

Az OTKA-pályázat kutatócsapata 2020. januárjától kezdődően gyakorlatilag kéthavonta tartott megbeszélést, összesen nyolcat: 2020. január 31., április 3., május 29., július 1., október 2., november 6., december 4. A nem teljes körű megbeszélések száma ennél jóval több volt, és 2019. december 5-től szűk körben, általában 1-3 kutató (vagy adott esetben a pályázatban részt vevő mesterszakos hallgató) részvételével zajlottak. A pályázat adminisztratív ügyeit Müllner András és Varga Krisztina beszélte meg és intézte/intézi. A pályázat vezetője 2020. elején minden kutatóval személyes megbeszélések során konkretizálta az egyes kutatási témákat, ezek a honlap kutatói profilokat tartalmazó oldalán olvashatók (<http://minormedia.hu/hu/munkatarsak-es-munkacsoportok/>). A koronavírus-járvány által előidézett helyzetben a megbeszélések online térbe költöztek, és ekkor alakult meg tavasszal a Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport, ősszel pedig a Minor Média Elméleti Munkacsoport. Az előbbi 2020. április elejétől július elejéig mintegy három hónapon keresztül heti rendszerességgel gyűlt össze beszélgetni egy online videókonferencia-oldalon, az utóbbi ugyanott 2020 őszén volt alakult ki. (A munkacsoportok tevékenységét a 2.1., illetve a 2.2. részben mutatjuk be.)

A kutatás első félévét egy házi konferenciával zártuk, amelynek programját 2.4. pont alatt közöljük. Ezen a konferencián összefoglaltuk az eltelt félévet és felvázoltuk a következő lépéseket. A délelőtti szekcióban Müllner András beszélt a további tervekről, Oblath Márton az általa vezetett tavaszi kurzusról, két-két kiváló munkát végző hallgató, Szentimrei Kristóf és Szanyó Veronika, valamint Varga Zsófia (Varga Beáta és a saját nevében) a portfóliójukról, Haragonics Sári pedig arról a workshopról, amit az egyik legismertebb részvételi videós szervezet, az InsightShare tartott, és amin ő maga is részt vett. A délutáni szekcióban beszámoltunk a Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport munkájáról, továbbá bemutattuk „A maszk útja”-sorozatban elkészült filmeket, végül a filmkészítő fiatalokkal együtt beszélgettünk a három filmről. Ez jó alkalom volt arra, hogy a munkacsoportban részt nem vevő kutatók belelássanak egy online megvalósított játékos filmkészítő akcióba, megnézzék a produkciókat és a készítőikkel együtt közösen elemezzék azokat. 2021 január végén tartjuk a következő házi konferenciát, amelyen már az egyes kutatásokról számolnak be a résztvevő kutatók. (2.5.)

2020 őszén az OTKA-kutatók tanulmányait beszéltük meg, azzal a céllal, hogy ezek már lehetőség szerint részét képezzék a 2021-re tervezett Replika-számnak. Haragonics Sárának az SZFE doktori iskolájában készülő DLA dolgozata („A kamera mint csoportkohéziós és csoportközi katalizátor”) után Cseke Baláznak a 2019-es OTDK-n második helyezést elért „A MyStreet közösségi videó-térkép hazai adaptációja” című dolgozatát beszéltük meg, végül Michael Stewart „A titkok a szerény, hétköznapi dolgokban rejlenek: kollaboratív antropológia a digitális korban” című tanulmányát Gács Anna frissen elkészült fordításában. Ezen a három találkozón egy újabb munkacsoport körvonalazódott, melyet az utolsó alkalommal Minor Média Elméleti Munkacsoportnak nevezünk el. Az itt összegyűlő kutatók főleg a részvételi film elméleti problémái iránt érdeklődnek, de nem kizárólagosan, ahogy azt a másik munkacsoporttal való átfedés is mutatja (a munkacsoport tagjai Haragonics Sára, Cseke Balázs, Gács Anna, Orbán Katalin, Hermann Veronika, Oblath Márton, Müllner András, és Árva Márton, aki az ősz folyamán kapcsolódott a pályázati munkába).

A kutatás egyik mérföldköve lesz a fent már említett, 2021 tavaszán megjelenő *Replika* részvételi filmes tematikus szám. Az előreláthatólag 2021 közepén megjelenő számot három blokkra osztjuk: az első a jelen kutatásban aktív résztvevők tanulmányait tartalmazza, a második egy válogatást külföldi szerzők magyarra fordított szövegeiből (ezekből Michael Stewart tanulmányát Gács Anna lefordította), a harmadik pedig magyarországi részvételi filmes alkotókkal készített interjúkat. (A tervezett tartalomjegyzéket lásd a 2.6. pont alatt.)

Az ELTE BTK dékánja Oblath Mártonnal és Varga Krisztinával határozott idejű (egyéves) szerződést kötött a pályázat költségvetésének terhére, ők ketten egy kutatói és egy nem-kutatói félállást foglalnak el. Oblath Márton kétféléves kurzust tartott „Művészetalapú részvételi kutatás I-II.” címmel (3.1.2. és 3.2.1. pontok), Varga Krisztina pedig 2020 őszén tartott kurzust „Roma múzeum” címmel (3.2.2.), és a pályázat adminisztrációjában is közreműködik. (Márton időközben az általa tartott kurzus címével azonos témával felvételt nyert a Film-, Média- és Kultúraelméleti Doktori Programra, és 2020. őszén elkezdte a tanulmányait, Krisztina pedig ugyanitt 2020 kora nyarán letette a másodévből esedékes doktori szigorlatot, és elkezdte a harmadik évet.) Krisztina és Márton kurzusain kívül több kurzus tárgyalta és tárgyalja a részvételi mozgókép témáját. Müllner András őszi mesterszakos óráján a hallgatókkal együtt egy részvételi alapú kiállítás anyagát hozta létre, amely online és offline formában is megvalósul. Ugyanezen a kurzuson készítették elő az OTKA-kutatáshoz kapcsolódó vetítések helyszínéül is működő Romakép Műhely tavaszi programját, amelynek 2021-es programjában nagyrészt a részvételiséggel kapcsolatos témák kerülnek elő (3.2.4. és 3.3.2. pontok). Szorosan a kutatás témáját, azon belül a részvételi film történetének főbb fejezeteit dolgozza fel a Müllner András által 2020 őszén tartott posztgraduális óra; a várhatóan 2021 januárjában beadott hallgatói dolgozatok (többek között Oblath Márton társszerzőkkel együtt írt dolgozata) részét képezik majd a tervezett Replika-számnak. Ugyanígy, 2021 tavaszán az OTKA-kutatók egy graduális kurzus keretében tartanak előadásorozatot az egyéni kutatási témáikból. Végül, az Oblath Márton helyére egyéves határozott idejű státuszba belépő Haragonics Sára tart egy dupla órát szintén 2021 tavaszán, ennek során a részvételi videó elméleti és gyakorlati aspektusaiba vezeti be a hallgatóit. Az óra azért is érdemel kiemelt figyelmet, mert tanszékek közötti kollaboráció keretében valósul meg, amennyiben közönségét a Média és a Film Tanszékek (a

kommunikáció- és médiatudomány alapszak, valamint a 2020 őszén indult filmkészítő alapszak) hallgatói adják. Az említett együttműködés révén a dupla óra keretében lehetőség nyílik arra, hogy a hallgatók az oktatón kívül egymástól is tanuljanak, valamint részvételi filmes gyakorlatokon keresztül ismerkedjenek a műfajjal, és jó esetben kedvet kapnak ahhoz, hogy szakmai gyakorlatukat a pályázaton belül, egy tervezett részvételi filmes projekt során végezzék.

A „Kommunikációs platformok” című részben található az a három csatorna, amelyen keresztül a kutatás résztvevőit, kutatási témáikat és a kutatás egyes fázisait az érdeklődő közönségnek bemutatjuk (4. pont). Az 5. pont alatt olvasható Varga Krisztina beszámolója. A jelen riport legutolsó részében közöljük a pályázattal kapcsolatos eddigi publikációkat (6. pont).

2. KUTATÁS

2.1. Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport

„Kedves Mind, ezt a csoportot azért hoztam létre, hogy a járvány idején egy biztonságos hely legyen azok számára, akik megosztanák a kritikus helyzettel kapcsolatos videóikat. A csoportot csak a tagok láthatják.” (András)

2020. április 10. és július 1. között, majdnem három hónapok keresztül zajlottak heti gyakorisággal online megbeszélések a Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban folyó OTKA-kutatás néhány tagjának részvételével. Ez a heti rendszerességgel folyó találkozás később munkacsoport-keretet kapott, és ez lett a Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport. A találkozók a COVID-19 járvány kihívására válaszul kezdődtek, és a tagokban az fogalmazódott meg kérdésként, hogy részvételi filmes kutatók milyen akciót indíthatnak el, ha a járvány közösségekre gyakorolt hatásaira kíváncsiak. A csoport tagja volt a kezdetektől Grosch Nándor pszichodráma-pedagógus és részvételi filmes, Haragonics Sári részvételi filmes és dokumentumfilm rendező, Müllner András kutató, Oblath Márton kutató, Rumann Gábor filmes és kutató, Siroki László filmes, később pedig Trencsényi Klára dokumentumfilm-rendező is csatlakozott. A tagok önálló és zárt Facebook-csoportban kommunikáltak egymással.

Sárgarépa-palánták – részlet Oblath Márton rövidfilmjéből. A Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport Fb-borítója

Továbbá elkészítettünk egy másik Facebook-csoportot a rövidtávú projektben résztvevő fiatal filmesek és filmjeik számára is. Ez lett „A maszk útja” elnevezésű csoport, amely arról a sorozatról kapta a nevét, amely mintegy a kihívás-videók mintájára első körben Tomoron, Dunaszekcsőn és Húvösvölgyi Gyermekegységben készült.

„Nem akarjuk szaporítani a Fb-csoportok számát, de úgy döntöttünk, hogy csinálunk egy külön csoportot a videóknak, és a csoport meglepő módon "A maszk útja" nevet viseli, és ebbe a filmek készítőit is behívjuk majd. A most elkészült film elhagyott egy csomó megkötést, és ez így jó 😊 A következő támpontok maradtak: a maszk a főszereplő, és a következő rész onnan folytatja, ahol az előző abbahagyta (pl. most a

vécépapír-gurigáktól, na jó, nem kell ennyit felhalmozni, egy is elég). A film erényeit bőven ecseteltük a beszélgetés során, és gratulálunk a készítőknek!” (András)

Maszkvarrásban – a tomori filmesek filmjének nyitóképe. „A maszk útja” nevű csoport Fb-borítója

Még mielőtt azonban a sorozatot elindították volna, a MMRF Munkacsoport tagjai maguk készítettek harminc-hatvas másodperces rövidfilmeket a járvány hatásairól „Az én karanténom” címmel (ezek megtekinthetők a MMRF Munkacsoport Fb-oldalán).

„Megegyeztünk, hogy jövő hét csütörtökre mindannyian feltöltünk ide egy-egy 30 mp-es videót. Cím: Az én karanténom. Alcím: Neked mi hiányzik? Te mit tudsz adni? Marci említett egy nagyon fontos dolgot, amit szerintem be lehetne hozni valamilyen formában. Dolgozhatnánk mindannyian egy saját tárggyal, amihez a karantén alatt kötődni kezdtünk. Ha jól működik, bevonhatjuk a fel- vagy kihívásba is, és nem is kell kimondani, elég, ha a kezdő videók már elkezdik alkalmazni.” (András)

„Most olvasom, hogy a "maszk" eredete homályos, de bőven lehet, hogy az arab maskharah szóból jön, ami 'gúnyolódást' jelent, de ugyanúgy származhat az okszitán mascara-ból is, ami meg 'befeketítést' jelent, sőt a masco egyenesen 'boszorkányt'. Jaj. (Forrás: etymonline.com)” (András)

Ennek az első, talán nulladik körnek nevezhető próbálkozás során a tagok a bőség/hiány ellentétpárban gondolkodtak, és azt tervezték, hogy a bevonni szándékozott filmes kollektívákat is ezen a metaforapároson keresztül szólítják meg egy felhívás keretében.

„Abban maradtunk, hogy a címet megtartjuk ("Az én karanténom"), és megtartjuk a két pillért is: "mi hiányzik nekem a leginkább a karanténban", és "miből van nekem sok a karanténban". Találkozhatnánk a jövő héten pénteken, amikor ezeket átbeszéljük, és többek között azt is, hogy hogyan "bújjunk elő" ezzel a projekttel, kiknek címezzük célirányosan.” (András)

A kezdeti kérdés valahogy így hangzott: Neked mi hiányzik, illetve miből van sok a karanténban? A megbeszélések során lassan formálódtak meg a tematikus és formai-technikai megkötések. „A maszk meséi” címből lett „A maszk útja”, és a munkacsoport tagjai eldöntötték, hogy mobiltelefonnal, horizontális helyzetben rögzített készített filmeket várnak a jelentkezőktől, a filmek pedig nem lehetnek hosszabbak 30-60 másodpercnél.

„Egy-két technikával kapcsolatos észrevétel: 1. biztos ti is gondoltok rá, talán beszéltünk is róla, de azért leírom. Ez ugyan még egy kísérleti stádium, de szerintem mindenképpen érdemes az ide feltöltött videókat eredeti, nyers formában is megőrizni, mert igaz, hogy innen is letölthetőek, de ez már egy facebook által tömörített, rontott verzió. Ha esetleg készül ezekből az anyagokból valamilyen összevágott változat is később, jól jöhet a lehető legjobb minőség az utómunkához. Bár ez a műfaj nem feltétlenül a szuper, hang és képminőségről, tudatosan komponált képekről szól, mégis, a lehetőségekhez mérten tán érdemes kihozni a legtöbbet. 2. egy okj színészképzésen készítünk most videókat a hallgatókkal. Néhány apró technikai dolog itt is felmerült, ami tán hasznos lehet számunkra is pl.: ilyen "tanácsokat" adtunk a felvételekhez: a) ha szabadtéri helyszínt választasz, lehetőleg ne szeles időben készítsd a felvételt, kerülj az erős háttérzajt b) komponáld a képet, használd a környezetet c) kerülj a napot, inkább árnyékos helyen készítsd a felvételt, de semmiképp ne legyen szembefény, se ellenfény d) ha telefont használj álltsd a videófelbontást legjobbra 3. Mondom én, aki még egy másodperc videót sem töltött fel.” (Gábor)

A beszélgetések során a tagok példákra, forrásokra, lehetséges mintákra és előképekre is hivatkoztak: Oblath Márton a *10 év múlva* című projektről (Szomolya), Trencsényi Klára a „mannequin challenge”-ről,¹ Grosch Nándor Gácsi Varga Marianna *Osztályfilm*-projektjéről,² Haragonics Sári pedig a Bátán forgatott részvételi filmjükéről (Autonómia Alapítvány), valamint az Utcaszakról (Károlyfalva) és egy szinkronizációs kísérletről (szomolyai és budapesti középiskolásokkal, ld. még ehhez a 2011 c. filmet, és abban Siroki László filmjét).

„Jó tudni, vannak párhuzamos kezdeményezések: Nagy-Britanniában a Cinema For All, ami a közösségi filmes aktivitásokat átfogó szervezet 1946 óta, intenzíven támogatja a magány és az elszigeteltség elleni harcot online filmklubok szervezésének segítségével. Röviden, azt támogatják, ami a közösségi filmen hálózatban amúgy is zajlik, csak most online körülmények között: részvételiség, közösségépítés, oktatás, a hátrányos helyzet ellensúlyozása a filmen keresztül. „A közös mozizás lehetősége, a filmről való beszélgetés, az, hogy akár el is térhet a véleményünk, mindez fantasztikus gyógyír és kikapcsolódás az olyan időkben, mint ez is. Az, hogy régi és új barátokkal együtt nézhetünk filmet bármilyen térben, személyesen, vagy most online, közösséget épít és harc a magány ellen akkor, amikor erre a legnagyobb szükségünk van.”” (András)

„Sziaztok, nem tudom, láttátok-e, hogy az OSF támogatja a helyi vidós tudósítások készítését:

https://www.york.ac.uk/cahr/news/2020/callforactivists/?fbclid=IwAR0kAF9RsNjtUmApmI7mJFZMvMW77jASPiLXcV7wtbmRVIIsmKK_2b8BV4 Szerintem ez nagyon jó

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Mannequin_Challenge

² Fecskó Edina – Gácsi Varga Marianna (2007): *Osztályfilm – Egy személyiség- és közösségfejlesztő célú filmkészítő projekt módszertani bemutatása*. In: *Serdülős gyermekpszichoterápia* 7:1 68-77.o.; Fecskó Edina Enikő: *Tükör és Áttétel. Fejezetek a pszichoanalitikus filmkutatás alapterületeiből* (doktori értekezés), <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15184/fecsko-edina-eniko-phd-2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

lehetőség, főleg azért, mert helyi szervezetek, vagy akár az maguk az alkotók is simán be tudják adni!” (Marci)

Kollaboratív videók: Váróterem Projekt

<https://www.facebook.com/watch/?v=529753094406373>

Még egy összekötős videó project: Van, ami összeköt – minket a báb. Bábszínházi Világnap 2020 <https://www.youtube.com/watch?v=p13-CKe83w> (Sári)

A beszélgetések során felmerültek olyan kérdések, amelyek a filmkészítők esetleges kiszolgáltatott helyzetére vagy éppen az esetlegesen felmerülő konfliktusok kezelésére vonatkoztak. A csoportos munkával, és főleg a nyilvánosság lehetőségével felmerültek olyan dilemmák, hogy pl. meddig véd a maszk, és mikortól traumatizálhat (amikor a maszk által nyújtott védelem csak látszólagos, és az alany a takarásban is sérülhet, ha olyat verbalizál, aminek a következményeivel nem számol).

„Van már kezdetnek pár karantén-videónk, ezek eléggé különböznek egymástól, és mutatják az eltérő koncepciókat és megközelítéseket. Azon agyaltunk, hogyan lépjünk tovább, és Nándor ötletébe kapaszkodtunk, aki a maszk kreatív szerepére hívta fel a figyelmet abban, hogy valaki annak védelmében (takarásában) bátran előadhatja a problémáit, anélkül, hogy retorziótól kellene tartania. A maszk egyszerre véd meg a fegyelmező tekintettől és az öncenzúrától, felerősítheti a hangunkat, és kiteljesíthet egy alapvető jogot, a szólásszabadságot. A következő hét péntekjére vállaltuk (és reméljük, hogy csatlakoztok hozzánk), hogy 30-60 másodperces karanténvideót készítsünk, amelyben az általunk készített maszk takarásában számolunk be az aktuális nehézségekről. Innen majd úgy lépnénk tovább, hogy rajtatok keresztül 5-5 fiatal kérnénk meg, hogy csatlakozzon "a maszk mint hangszóró"-projekthez.” (András)

„A brainstorming után a filmes és a dramatiszta polemizál most bennem: javaslom, hogy a maszk-technika alkalmazásánál figyeljünk majd arra, hogy az olyan személyes tartalmakat hívhat, ami a sérülékeny nyilatkozókat még sérülékenyebbé teheti annyiban, hogy míg amikor ezt a technikát csoportban alkalmazzuk, a kiáramló tartalmakkal a vezetők és a csoport tud dolgozni, meg tudja tartani a kitérülést, ugyanakkor itt ilyen holding a maszkos felvétel után, ugye nem lenne számukra. Javaslom, hogy a kiírásba hangsúlyozzuk majd ezt az aspektust, pl, hogy a maszk mögött a saját sérülékeny csoportjuk társadalmi problémájának egyéni vetületét fogalmazzák meg, nem mély, egyéni, lelki problémákat. Ez egy dilemma most bennem, beszéljünk majd róla!” (Nándi)

De a konfliktus (mint az beigazolódott) nem csak személyes, hanem technikai határok átlépésével, kreatív újraértelmezésével is létrejöhet. (Tegyük hozzá, a félreértésből, illetve a játék élvezetéből származó „szabályszegés” enyhe és kisímitható konfliktust okozott.) Az elkészült filmeket több fórumon is megbeszéltük, először a munkacsoportban, majd a félévzáró házi konferencián is, ahol a vetítés után online térben találkoztunk is néhány filmkészítővel.

Összesen három film készült el, melyek közül készítőik kettőt nyilvánossá tettek, egyet azonban a filmet készítő csoport tanárának kérésére nem teszünk elérhetővé, mert ehhez hosszú távon a filmkészítő gyerekek gyámjainak hozzájárulására van szükség. A szóban forgó három film alkotja „A maszk útja” című sorozat első évadát. Alább a korai koncepciókról szóló beszélgetés-részletek következnek:

„Abban maradtunk, hogy "A maszk meséi" című sorozatunk 1. évadának 1. részét a tomori csapat készíti el, Levente és Tamás vezetésével. A film egy tomori maszk történetét meséli el, amit maga a maszk narrál. Az volt az ötlet, hogy a maszk legyen kifejező, vagyis olyan minta legyen rajta, ami kifejezi a film készítőinek identitását, önazonosságát, hovatartozását. Ha a maszkra nem is kerül rá, de valahol rejtse el a "Minor Média" feliratot. (Falfirka vagy bármi más formájában. Ez az én személyes kérésem, és bevallom, utólag csempésztem ide.) A film jövő csütörtökre, vagyis május 7-re készüljön el, délután 5 órára, hogy a 6 órakor esedékes találkozóra már meg tudjuk nézni. A hossza legyen annyiszor 30 másodperc, ahányan csinálják. A karantén-eszme fenntartása miatt ez ne egy csoportos videó legyen (még ha csoportban csinálják is), hanem mindenki, aki részt vesz benne, tegyen hozzá 30 mp-et. A film egy kihívás megfogalmazásával érjen véget, pl. "Kihívunk téged, szomolyai maszk, hogy folytasd a tomori maszk történetét!" (András)

Azt szerintem egyértelműsítsük a kövi kihívottaknak, hogy nem kell feltétlen eljátszani valamit, vagy mini jelenetet kreálni, hanem lehet egy 10 mp-es néma snitt is a maszk útja, vagy egy ének vagy bármi - bocsánat de muszaj képviselnem a doksis vonalat 😊 ez abból a szempontból is fontos, hogy ha karantén alatt egyedül van és nem találkozik a többiekkel és/vagy nem tud vágni. (Sári)

az jutott még eszembe, hogy jó lenne mindig a videó mellé egy kihívó szöveg is, az instrukciókkal. egyrészt sokkal személyesebb, ha közvetlenül meg vannak szólítva a kihívottak, másrészt jó tudni, hogy mi a pontos kihívás. (Gábor)

A tomori fiatalok által készített film: A maszk útja (A csere) (1. évad 1. rész, 0'59): Siroki Levente vágó-operatőr, Jocha Tamas szerkesztő, Horváth Izabella, Mogyoró Andrea, Siroki Kevin szereplők, Tomor, 2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=gCqOUHgf64o&fbclid=IwAR3fDin6J2EI0VaNEPpZU7SlSgQN7PmZSfejxsAAvaCxvL7YhZZX0WpjwqA>

A Dunaszekcsői Webtévé stábja által készített film: A maszk útja (A tolvaj) (1. évad 2. rész, 2'47): Gubik Viktória, Horvat Gréta, Rumann Bori/Boldi/Gergő/Gábor, Weissmann Eszter. Dunaszekcsői Webtévé, 2020.

https://www.youtube.com/watch?v=DRR0wHd3Dvg&feature=youtu.be&fbclid=IwAR1au8DKxjNYQ6ad_LZ-hwuX1ZUj8jGGdIoA5YPFzOXWA01Oa4zZePymf3w

A Hűvösvölgyi Gyermekotthonban készült film: A maszk útja (A fordulat) (1. évad 3. rész, 1'27). Jónás Ferenc, Jónás Márkó, Kis Kevin, Mohácsi Sándor, Szabó Tünde, Mehrli Noémi, Grosch Nándor. Gyerekszem Művészeti Egyesület, 2020.

„A csere” a szituációs dokumentumfilm hagyományát látszik folytatni egy abszurd helyzet sűrített bemutatásával. A nyitó kép egy rendkívül kreatív kameraállásból mutat be egy varrógép (mint később kiderül) maszkot varró embert. A beállításnak köszönhetően a maszkot mintegy „rávarrják” a kamerára, tág teret biztosítva ezzel a különféle asszociációknak (talán a képi fertőzés ellen is kellene védekeznünk?). A maszk következő állomása egy kisbolt, ahol a maszk pénzhelyettesítőként funkcionál, és vécepapírt vesznek rajta, itt hajtják végre a tulajdonképpeni cserét. A maszk végül a boltosnő otthonában köt ki, aki a fiának adja, a fiú pedig az utolsó beállításban a maszkot felvéve helyet foglal a kamerával szemben, feltornyozott vécepapírok között. „A tolvaj” a thriller műfaját idézi, és onnan folytatja, ahol „A csere” befejeződött. A kamera itt elfoglalja a „don” helyét, aki a vécepapírhalmok közül utasítja alárendeltjét az „aranszállal átszőtt maszk” széfben való biztonságba helyezésére. A maszkot persze elrabolják, és az oknyomozásba forduló rövidfilm során több helyi elem is megszólal, köztük gyaníthatóan a tolvaj is, hogy válaszaikon zátonyra fusson a nyomozás. „A fordulat” alcímmel harmadik film megint a „don” parancsával kezdődik, aki arra utasítja embereit, hogy szerezzék vissza az „aranymaszkot”. Ez egy akciójelenetben sikerül is nekik, de csak a bőrönd kinyitásakor szembesülnek vele, hogy valójában egy focilabdát szereztek meg. Ezt a focilabdát rúgják el a rövidfilm végén, kihívásként a következő csapat számára. A rövidfilmet baljós zene kíséri.

A rövidfilmek elemzésekor többek között a következő kérdések merülhetnek fel a nézőkben: Miben térnek el az egyes közösségek filmjei? Mivel magyarázhatók az eltérések? Hogyan és milyen formai-tematikus eszközökkel dolgozzák fel a krízishelyzetet a videók készítői? Miképpen játékfilmesítenek és hogyan dokumentálnak? Milyen identitásminták rajzolódnak ki a filmekből? Milyen motívumok és cserék kapnak szerepet, hogyan történik az animálás és a metaforizáció? (A maszk képei, a maszk mint pénz, a maszkolás filmes funkciója, nézőpontok/látószögek, műfaji nyomok.) Mennyiben van szó részvételi videókról és milyen értelemben? (Pl. mindhárom filmet filmközösségek alkották meg, a kutatási folyamat nem explicit, de a krízis kutatása vagy feldolgozása valamiképpen működik.) Milyen értelemben nevezhetjük az elkészült műveket kríziskommunikációnak, mennyire jelei az aktuális válságnak, is milyen mértékben árulkodnak az adott közösséget jellemző egyéb nehézségekről? Hogyan illeszthetjük be a manapság népszerű kihívásvideók sorába a három rövidfilmet?

A jövőbeli terveket illetően a munkacsoport úgy döntött, hogy megpróbáljuk az évadokat műfaj szerint elkülöníteni egymástól, és az első, kisebb megszorítással játékfilmesnek-fikciónak nevezhető évadot egy dokumentumfilm-es évad követi majd. Alább az egyik nyár előtti utolsó találkozás memója:

A napokban feloldották a karantént, és a hírekben lehetett hallani, hogy a gyerekotthonokban is véget ért a látogatási tilalom, és a gyerekek találkozhattak végre a családtagjaikkal. Nándi mesélt még régebben a bezártság rendkívül nyomasztó hatásáról a gyerekekre, szóval a helyzetük legalább most ebből a szempontból könnyebbedett. Nándi beszélt a Hűvösvölgyi Gyermekeotthonban készült Gyerekszem-filmről. Pályázat hiányában (és aztán most a járvány miatt) hosszú ideje nem látta a gyerekeket, és nem volt egyszerű bevinni őket a filmezésbe, de végül és

egy kis fárasztás után sikerült. Elkészült „A maszk útja” című évad 3. része „A fordulat” alcímmel. Ebben folytatódnak az aranyszállal átszőtt maszk kalandjai; már két rész óta ezt az eredetileg vécépapírgurigáért cserélt maszkot szállítják, lopják, rabolják különböző maffiotikus elemek. A maszk helyett tkp. már csak bőröndöket látunk, amelyekben nem is mindig az van, amire számítunk... A hűvösvölgyi rész után elszáll egy focilabda – ki tudja, hol áll meg, kérdezné Arany János. Előreláthatólag Szomolyán, ahol a Sári mentorálta fiatalok várták és kapták a kihívást.

Ezután általunk ismert közösségi filmes példáról beszélgettünk. Sári mesélt a „cigány vs magyar” fb-csatornáról, ezeket szituációs doksiknak és reenactment-jellegű videóknak nevezte. Nándi javasolta, hogy a következő kör legyen doksis (2. évad), és ezt mindannyian lelkesen támogattuk. Ezt a témát folytatva, Nándi kérdezte Sárítól, hogy vajon a részvételi videó mindig dokumentum(film)-e. Ennek kapcsán volt egy körünk a dokumentum- és fikciós műfajokról, illetve ezek határterületeiről, az átfedésekről, a hibriditásról stb. András itt hozzátette, hogy azok a kutatások, amelyek a részvételi videózás módszerét használják valamilyen probléma megoldása érdekében, ahol tehát tágabb politikai értelemben reprezentációs funkciót tölt be az elkészült mozgókép, ott erősebben van jelen a dokumentumszerűség, bár itt is konstruktív tényező a megírt forgatókönyv, a szerepjáték, a „maszkolás” stb.

Ezután a beszélgetés további példák irányába haladt tovább. Marci említette a Sári, (Horváth) Kata és a szomolyai fiatalok közreműködésével készült „10 év múlva” című filmet, Sári az Utcaszak csoport károlyfalvai, szintén a jövőben játszódó filmjét, Klára a „mannequin challenge”-t (https://en.wikipedia.org/wiki/Mannequin_Challenge), Nándi Gácsi Varga Marianna Osztályfilm-projektjét, Sári pedig a Bátán forgatott részvételi filmjüket (Autonómia Alapítvány).

(Találtam 1-2 szakirodalmat: Fecskó Edina – Gácsi Varga Marianna (2007): Osztályfilm – Egy személyiség- és közösségfejlesztő célú filmkészítő projekt módszertani bemutatása. In: Serdülőés gyermekpszichoterápia 7:1 68-77.o.; FECSKÓ EDINA ENIKŐ TÜKÖR ÉS ÁTTÉTEL. FEJEZETEK A PSZICHOANALITIKUS FILMKUTATÁS ALAPTERÜLETEIBŐL (doktori értekezés), <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15184/fecsko-edina-eniko-phd-2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)

Szóba került aztán a szinkronizációs projekt, amelynek keretében szomolyai és budapesti fiatalok kölcsönözték (egymásnak?) a hangjukat – erről Sári mesélt. Nándi ezt a „belső hanghoz” vagy „hátsó hanghoz” hasonlította; erről Andrásnak Tarr Béla Magyarország 2011 c. projektjéből a Siroki-rész jutott eszébe (falu és város kölcsönzik egymásnak a hangjaikat). A beszélgetés végén Gábor még elmondta, hogy a szekcsói csapatnak tetszett "A fordulat", és hogy burjánzanak az ötletek a folytatáshoz. A sorozatban tehát Sári szomolyai csapata a következő. Még függőben, hogy elkészül-e a film május 29-ére; ha nem, akkor június 5-ére megcsinálják, de akár igen, akár nem, mi azért beszéljünk jövő hét pénteken a hogyantovábbról. Egészítsétek ki, ha kihagytam valamit – köszi!

A beszámolómban szót kell ejtenünk arról, hogy egyrészt a kutatás kezdeti szakasza, másrészt a járvány miatt nem volt lehetőségünk arra, hogy a kutatás első felében személyes érintkezésen alapuló részvételi akciókutatást folytassunk a pályázat keretében. Pedig Magyarország számtalan régiójában és településén, így például a Siroki László által képviselt Csereháton és Tomoron is kialakultak azok a kritikus helyzetek, amelyek a járvány előtt is léteztek, de amelyek ebben az időszakban még inkább felerősödtek. Siroki László első javaslata az áramszegénység volt mint téma a filmes jelöltek számára. Hasonlóképpen kínálták volna magukat egy akciókutatás keretében történő megfilmesítésre az online oktatás nehézségei, különösen azokon a helyszíneken, ahol nem állt rendelkezésre az ehhez szükséges eszközpark. A járvány hirtelen betörése miatt erre a munkára nem tudtunk felkészülni, és csak más szervezetek videós munkáin keresztül tudtuk követni az eseményeket, de a munkacsoport megalakulása és tevékenysége értelmezhető első lépésként a jövőbeli akciókutatások felé. Alább néhány videó mutatunk, amelyeket a Roma Sajtóközpont munkatársai, köztük Siroki László készítettek.

Áramszegénység – Nincs laptop? 1-es. Milyen a digitális oktatás eszköz, internet, vagy éppen áram nélkül? A legszegényebbek jelentős része, az általános iskolában közel minden ötödik diák, egyszerűen nem tud részt venni a digitális oktatásban. Egy tomori gimnazista például a hiányzó feladatok miatt minden nap kapott egy 1-est (azóta egy támogató odaajándékozott neki egy használt laptopot). [#áramszegénység https://www.facebook.com/watch/?v=506027660093272](https://www.facebook.com/watch/?v=506027660093272)

Áramszegénység – Gulyás Erika és családja életét is megkeseríti a vírus okozta válság. Férjét elbocsájtották a munkahelyéről, így mostanában gyakran felmerül a kérdés: feltöltsék-e a villanyórát, vagy egyenek? Eközben gyermekei sem tudnak haladni a tanulással, hiszen sem eszközük sem internetük nincs a digitális oktatáshoz, a postán megküldött feladatok megoldásában pedig nem tud segíteni nekik. [#áramszegénység https://www.facebook.com/watch/?v=536312170624329](https://www.facebook.com/watch/?v=536312170624329)

Áramszegénység – Kelet-Magyarországon az átlagosnál is kisebb jövedelemből élnek az emberek. A baz megyei Abaúj térségben érezhetően növekszik a szegénység, amióta a járvány miatt tömegesen veszítik el a munkájukat az emberek. Az áramszegénység hazánkban közel egymillió embert sújt, leginkább a keleti régiókban. [#áramszegénység https://www.facebook.com/watch/?v=453560772109566](https://www.facebook.com/watch/?v=453560772109566)

Áramszegénység – Szeged. A koronavírus okozta gazdasági visszaesés a nagyvárosi szegényeket sem kíméli. Szegeden a feltöltőkártyás mérőórával rendelkező lakosoknak egyre nagyobb gondot okoz az áram kifizetése, mivel rájuk nem vonatkozik a kikapcsolási moratórium. Ha elfogy a pénz, sötétben maradnak. [#áramszegénység https://upload.latest.facebook.com/watch/?v=234683507845997](https://upload.latest.facebook.com/watch/?v=234683507845997)

2.2. Minor Média Elméleti Munkacsoport

A munkacsoport 2020 őszen körvonalazódott, amikor a havonta tartott (személyes, majd online) találkozókra tanulmányokat beszéltünk meg. Több tanulmánygyűjtemény tervén is dolgozunk, ezek közül a legkiforrottabb a Replika 2021-es tavaszi számába szánt anyag (erről részletesen lásd a 2.6-os pontot), de a pályázat során szeretnénk majd kiadni egy tanulmánygyűjteményt a részvételi film globális történetéről, valamint egy kézikönyvet a részvételi filmes módszerről. A részvételi film sok ponton érintkezik a közösségi filmkészítéssel, és ennek kapcsán kerestük meg Árva Mártont, aki a közeljövőben készül megvédeni a doktori disszertációját, és ennek révén rálát a latin-amerikai közösségi filmes hagyományra. Mártont meghívtuk a kutatásba, amit ő készséggel elfogadott.

2.3. 2020 nyári program

Képköznapiok filmtábor Dunaszekcsőn, Rumann Gábor szervezésében, 2020. aug. 3-9. között (zsűri: Müllner András, Stóhr Lóránd, Szilágyi Zsófia) <https://kepkoznapiok.hu/>

Miskolci Roma Színházi Fesztivál 2020. aug. 15-22. (Miskolc és környéke, résztvevők: Utcaszak, Saját Színház, Független Színház, Horváth Kristóf és csapata a Cigány-Magyar c. darabban, Romano Teatro Miskolci Cigány Nemzetiség Színház stb.)

2.4. Első házi konferencia

“A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című, 131868 azonosítószámú OTKA-kutatás félévzáró házi konferenciája (2020. július 1. szerda 10:00-14:00)

Program

10:00-10:05 Rövid bevezetés (Müllner András)

10:05-11:00 Kutatói beszámolók (fejenként 5 perc, de igény szerint lehet több is; pár szóban ismertetni, ha mást nem, a megváltozott terveket, új fókuszokat)

Müllner András beszámolója

Haragonics Sári az InsightShare kurzusáról (a részvételi film és „a döntő változás”)

11:00-12:00 Oblath Márton órájára készült hallgató portfóliók bemutatása

11:00-11:15 Oblath Márton: Összefoglaló a Művészetalapú részvételi akciókutatás c. kurzusról

11.15-11:45 Csoportmunkák (10-10 percben): Szentimrei Kristóf - Szanyó Veronika, Varga Beáta - Varga Zsófia

11:45-12:00 Beszélgetés

12:00-12:30 Ebéd- és kávészünet

12:30-13:00 A Minor Média Részvételi Filmes Munkacsoport beszámolója

Tagok: Grosch Nándor, Haragonics Sára, Müllner András, Oblath Márton, Rumann Gábor, Siroki László, Trencsényi Klára

13:00-14:00 A maszk útja-sorozat vetítése, beszélgetés

13:00-13:10 A maszk útja (A csere) (1. évad 1. rész, 0'59): Siroki Levente vágó operatőr, Jocha Tamas szerkesztő, Horváth Izabella, Mogyoró Andrea, Siroki Kevin szereplők, Tomor, 2020.

<https://www.youtube.com/watch?v=gCqOUHgf64o&fbclid=IwAR3fDin6J2EI0VaNEPpZU7SISqQN7PmZSfejxsAAvaCxl7YhZZX0WpjwqA>

A maszk útja (A tolvaj) (1. évad 2. rész, 2'47): Gubik Viktória, Horvat Gréta, Rumann Bori/Boldi/Gergő/Gábor, Weissmann Eszter. Dunaszekcsői Webtévé, 2020.https://www.youtube.com/watch?v=DRR0wHd3Dvg&feature=youtu.be&fbclid=IwAR1au8DKxjNYQ6ad_LZ-hwuX1ZUj8jGGdIoA5YPFzOXWA01Oa4zZePymf3w

A maszk útja (A fordulat) (1. évad 3. rész, 1'27): Jónás Ferenc, Jónás Márkó, Kis Kevin, Mohácsi Sándor, Szabó Tünde, Mehrli Noémi, Grosch Nándor. Gyerekszem Művészeti Egyesület, 2020.

Beszélgetés a filmekről

14:00-14:30 További tervek és pár szó a honlapról; a konferencia zárása

2.5. Második házi konferencia: az egyéni kutatások prezentációi

Program

Árva Márton: Latin-amerikai filmközösségek

Cseke Balázs: A MyStreet részvételi filmes projektek Kelet-Európában

Gács Anna: Alkotói szerepek a részvételi filmes projektekben

Haragonics Sára: A kamera mint csoportkohéziós és csoportközi katalizátor

Hermann Veronika: Sérülékeny társadalmi csoportok és identifikációs stratégiák a We2.0 mozgóképes közegében

Kővári Borz József: Beszámoló a Vándormozi-projekt során lezajlott filmes akcióról

Müllner András: A mozgóképes részvételiség internet előtti és internetes formái

Oblath Márton: Művészetalapú részvételi akciókutatás

Orbán Katalin: Képessé tétel és kisajátítás a részvételiség korában

Rumann Gábor: Fiatalok számára mozgóképes aktivitása online felületeken

Siroki László: Fiatalok számára szervezett filmes táborok; mozgókép és civil érdekvédelem

Vajda Melinda: Online mozgóképes részvételiség járvány idején

Varga Krisztina: A mozgókép mint részvételi módszer a múzeumpedagógiában

2.6. A *Replika* című folyóirat részvételi filmes száma (2021. tavasz)

Müllner András: Bevezető „A mozgóképes részvételiség kultúrája” című válogatáshoz

Az OTKA-kutatásban részt vevő szerzők tanulmányai:

Cseke Balázs: MyStreet videótérkép

Haragonics Sára: A kamera mint csoportkohéziós és csoportközi katalizátor

Oblath Márton - Boross Martin - Bartáné Somogyi Gina (provizórikus szerzők): Remake Bodony: Közösségi film és részvételi kutatás (munkacím)

Varga Krisztina: A részvételi filmezés szerepe a múzeumpedagógiában

Milojev-Ferkó Zsanett: Filmek a szerzői és a részvételi film határvidékén

Varga Zsófia: A részvételi filmkészítés és az afrikai nők

Fordítások:

Donald Snowden: Eyes See Ears Hear. Memorial University, 1984,
https://www.participatorymethods.org/sites/participatorymethods.org/files/eyes%20see%20ears%20hear_snowdon.pdf (Fogo Process) (A tanulmány az egyik legelsőként számon tartott részvételi filmes projekt szervezőjétől származik.)

Stewart, Michael (2013): Mysteries reside in the humblest, everyday things: collaborative anthropology in the digital age, *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* (2013) 21, 3 305–321.
https://www.researchgate.net/publication/263458387_Mysteries_reside_in_the_humblest_everyday_things_Collaborative_anthropology_in_the_digital_age (A tanulmány szerzője alapította a MyStreet-mozgalmat a University College of London Szociálanropológia Tanszékén. A szerző engedélyét megszereztük, a fordítást Gács Anna elkészítette.)

Milne, E.J., Mitchell, C., & DeLange, N. (Eds.) (2012). *Handbook of participatory video*. Walnut Creek, CA: AltaMira. <https://visualsociology.org/?p=665>;
https://books.google.hu/books?id=-gI4Osn-bsYC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (A válogatás sokféle szempontból tárgyalja a kortárs részvételi videó jelenségét.)

Area, 2016, 48.4 (Special Section: Critiquing participatory video: experiences from around the world. Guest edited by E J Milne), <https://rgs-ibg.onlinelibrary.wiley.com/toc/14754762/2016/48/4> (A válogatás kritikai keretbe helyezi a részvételi videó módszerét; a tanulmányok szabadon hozzáférhetők.)

Turner, Terence: Representation, Politics, and Cultural Imagination in Indigenous Video: General Points and Kayapo Examples, in Faye D. Ginsburg, Lila Abu-Lughod, Brian Larkin (eds.): Media Worlds: Anthropology on New Terrain, University of California Press, 2002, 76-89. https://monoskop.org/images/9/95/Ginsburg_Abu-Lughod_Larkin_Media_Worlds_Anthropology_on_New_Terrain.pdf (Turner tanulmánya brazil őslakosok videós aktivizmusát tárgyalja.)

Interjúk:

Biczó Gábor antropológus (Debreceni Egyetem)

Dallos Csaba antropológus, filmes

Dancz Vera muzeológus (Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár)

Grosch Nándor (Gyerekszem Alapítvány)

Haragonics Sára, dokumentumfilmes (SZFE)

Kozák Zsuzsa mozgóképtanár (Vizuális Világ Alapítvány)

Kővári Borz József, független filmes

Málovics György, részvételi akciókutató (SZTE)

Nemes Gusztáv, rurálszociológus (MTA)

Siroki László, független filmes (Autonómia Alapítvány)

Szabadhegyi Zita, muzeológus (Soproni Múzeum)

Vonnák Andrea múzeumpedagógus (Gróf Esterházy Károly Múzeum)

Szabó Henriett antropológus, filmes (Debreceni Egyetem)

3. OKTATÁS

3.1. 2019-2020/II. félév

Ez a fejezet a pályázattal kapcsolatos első féléves oktatói tevékenységet mutatja be. Két kurzusról számolunk be részletesen, az egyik a Művészetalapú részvételi akciókutatás, a másik pedig a Romakép Műhely.

3.1.1. Romakép Műhely

Kód: OT-MMK-301.03

Oktató: Müllner András

A Romakép Műhely állandó vetítési alkalmat biztosít a pályázatban kutatott és majdan a pályázat során elkészülő filmeknek. 2020-ban a Romakép hat programja közül öt szorosan kapcsolódott a pályázatban megjelölt témákhoz: vándormozi, filmfesztivál, roma filmklub, amatőrfilm, és a Cséplő Gyuri mint szituációs dokumentumfilm. Az ezekről a programokról, valamint a megelőző félévben az előkészítő kurzus során készült, publikálásra érdemes dolgozatokat a „Romakép Műhely 2020” című beszámolóban lehet olvasni. Végül, az oktatás körébe sorolandó három olyan hallgató tevékenysége, akik szakmai gyakorlatukat a Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban teljesítették. Alább az ő beszámolóikat is olvashatja az érdeklődő.

A Romakép Műhelyről a következő linken érhető el a releváns tartalom:

<http://romakepmuhely.hu/romakep-muhely-10-2020/>

3.1.2. Művészetalapú részvételi akciókutatás I.

Oktató: Oblath Márton és Müllner András (Oblath Márton: 24 óra, Müllner András: 4 óra)

Óraleírás

Childish Gambino és a „This is...” mémek....; Yes Men Lab; „Egy proletár gyermekszínház programja”, Elnyomottak Színháza, a glasgowi Assemble; InsightShare — E látszólag nagyon különböző kezdeményezések végiggondolása során a művészeti aktivizmus, a kutatás és a közösségfejlesztés irányából közelítünk a művészet alapú részvételi akciókutatás módszertanához. Megvizsgáljuk a kortárs artvizmus korai modelljeit és friss kiáltványait; megismerjük a részvételi akciókutatás pedagógiai hagyományát és az ennek részeként alkalmazott művészeti munkaformákat; megismerkedünk a művészet alapú kutatás programjával és az erre épülő gyakorlat alapú kutatás ajánlásaival. E többirányú közelítés teszi majd lehetővé, hogy közösen kérdezzünk rá az egyes módszerek/munkaformák (szociodráma és szerepjátszás, digitális történetmesélés, fotóhang, közösségi falfestés, részvételi videó) lehetséges céljaira, használatuk feltételeire, s végül egyéni válaszokat adjunk arra a kérdésre, hogy mi az a művészet alapú részvételi akciókutatás.

A kurzus kortárs részvételi művészeti és akciókutatási projektek bemutatásával kínál bevezetést az intézet négy éves „A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című OTKA kutatásához. A kurzus teljesítésének feltétele: kreatív házi feladatok elkészítése és bemutatása az órákon, kollaboratív projektterv benyújtása a kurzus végén.

Kötelező szakirodalom

Benjamin, Walter [1929]: Programme for a Proletarian Children's Theatre Walter Benjamin: Selected Writings, 2. kötet, 1. rész [1927-30] 201-206. oldal

Bishop, Claire: A szociális fordulat: a kollaboráció és elégedetlenei (részlet) Exindex, <http://exindex.hu/index.php?page=3&id=531>

Fox, Madelin és Michel Fine: A kritikai kutatások áramkörei. In Udvarhelyi Tessa (szerk.): A kutatás felszabadító ereje. Napvilág Kiadó, 2019, 230-249. oldal

Mouffe, Chantal: Művészeti aktivizmus és agonisztikus terek <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=3&id=954>

Rancière, Jacques: A felszabadult néző. Műcsarnok, Budapest, 2011

Ajánlott szakirodalom

Bishop, Claire. *Artificial hells: Participatory art and the politics of spectatorship*. Verso Books, 2012.

Boal, Augusto. *Games for actors and non-actors*. Routledge, 2005.

Jackson, Shannon. *Social works: Performing art, supporting publics*. Routledge, 2011.

Oblath Márton: *Művészet alapú részvételi kutatás* In *A Sajatszínház módszerei*. L'Harmattan, 2017.

Rancière, Jacques: *Esztétika és politika*. Múcsarnok, 2013

(További ajánlott irodalom az órákon)

Óraterv

Aktív kutatás, esztétikai megismerés, társadalmi művészet: Bevezetés a művészet-alapú részvételi akciókutatásba média szakosoknak (előadásvázlatok)

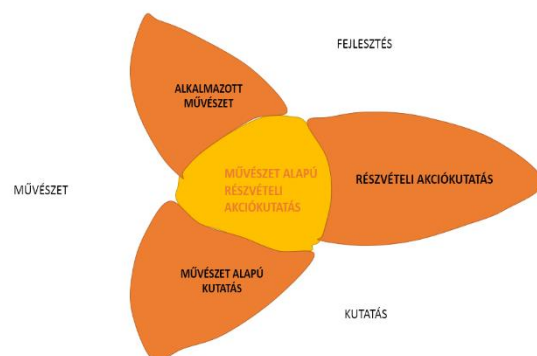
- 1. Bevezetés. (02.11.)** Nem létezik olyan diszciplína, sem olyan kutatási terület, amit művészet-alapú részvételi akciókutatásnak nevezünk. Léteznek azonban olyan fokozatosan intézményesülő kezdeményezések, amelyek a viszonylag autonóm –

művészeti, civil, tudományos – mezők (Bourdieu) közötti térben/terekben (space between fields, Gil Eyal)) egy-egy mező autonóm töketermelési logikáját egy másik mező termelési logikája alapján próbálják fellazítani, felforgatni: alkalmazott művészet (kulcsfogalma a beavatkozás), részvételi akciókutatás (kulcsfogalma a tanulás), művészet alapú kutatás (kulcsfogalma a tapasztalat reflexiója). A kurzus során a köztes

terekben zajló fúziós mozgást fogjuk megfigyelni (vagy csak keresni): miként lesz a beavatkozásból kutatás, a tanulásból alkotás, a reflexióból cselekvés?

A kurzus fő célja, hogy egy olyan fogalmi térképet rajzoljunk fel (kollaboratív munkában), ami lehetővé teszi, hogy a fogalmi burjánzás ellenére is jól tudjunk tájékozódni a társadalmi művészeti kezdeményezések világában. A kurzus végére - a helyükre kerülő fogalmak segítségével - szabatosan beszélünk/írunk majd arról, hogy mi miként képzeljük el az ideális művészet alapú részvételi akciókutatást.

A vizsgált konkrét projektek és szövegek közös kiindulópontja, hogy az autonóm tevékenységüket társadalmasítani akarják. A társadalmasítás közös kulcsfogalma pedig a részvétel. Nade mi az, hogy részvétel, lehet-e/kell-e tervezni a „részvételt”? Felütésképp a *This is America..* (Childish Gambino) YouTube adaptációit (*Eto Russzija, Esta Brazil, Gianlish Gambino - This is Italia* etc) vizsgálva igyekszünk tisztázni, hogy mi mindent jelenthet ma a részvétel az alkotásban. Ki vesz részt és miben? Reflektálunk arra, hogy mit tanulunk a részvételi alkotások összehasonlításából (Marginalitás, stigmatizálás. Miért oly sikeres a „prekariátus” hívószava?)

- 2. Művészeti beavatkozás 1: Közösségi művészet és alkalmazott művészet. (02.18.)** A művészet és a közösségfejlesztés határterületén létrehozott kezdeményezések a társadalmi viszonyok megváltoztatásának szándékával fedezik fel a művészeti világot partnerként. Arra koncentrálnak, hogy miként van jelen a korai kísérleteiben is a kutatási szándék. Benjamin proletár gyermekszínházról írott tervezetében vizsgáljuk meg a „világ” koncepcióját és Augusto Boal Elynomottak Színházában a „dinamizálás” kategóriáját. De vajon lesz-e ebből a közösség-reprezentációból és közösségi tudásartikulációból cselekvés?

Nézzük meg, miként vált az *If You Lived Here* (Martha Rosler) a képzőművészet-történetben egyszerre hőssé és a fikázandó „társadalmilag elkötelezett művészeti projekt” példájává (Clair Bishop a fő fikázó).

Ugyanakkor a közösségi művészet kategóriáira épül a performatív kutatás - Baz Kershaw féle - programja is: az egyik első disszertáció azzal foglalkozik, hogy miként lehelhetünk életet a Marc Augé által leírt nem-helyekbe, például az autópályába. Közösségi esküvő a benzinkúton.

Fikázás és ünneplés helyett beszéljünk arról: vajon mikor/mitől/hogyan sikeres egy művészeti beavatkozás? *Konstitúció és okság*: Performativitás és a performansz következményeinek megkülönböztetése. *Effect, output, impact*: az egyéni hatás, a projekt/közösségi eredmény és a társadalmi változás koncepcióinak megkülönböztetése az alkalmazott művészetben.

- 3. Művészeti beavatkozás 2: Artivizmus (02.25.)** A művészet társadalmasításának egy másik iránya a szituacionista hagyomány, amely a részvételi fordulat után a művészettörténet részévé válik. Mit jelent itt a hétköznapiakba történő beavatkozás programja? A *Yes Men* alkotócsoporthoz tartozó dokumentumfilmjein keresztül vizsgáljuk, hogy mi a politikai értelemben hatékony művészet. Ennek során Chantal Mouffe kritikái észrevételeit is kritizálni fogjuk. A *Yes Men Lab* már arra példa, hogy miként jelenik meg az artivizmusban a kutatási szándék. Vajon mi jellemzi a „taktikai” tudásstermelést? Miben térhet el ez a tudás az alkalmazott művészet során használt és termelt tudás egyéb alakzataitól?

- 4. Részvételi akciókutatás 1. Az AK-tól a RAK-ig (03.03.):** Megkíséreljük felrajzolni az akciókutatás, a részvételi akciókutatás és a kollaboratív megismerés egymásra épülő hagyományait (kapcsolataik ágrajzát). Kurt Lewin 1946-os cikkétől indulva

(Akciónkutatás és kisebbségi problémák) a cselekvés/tervezés tudás/hatalom konfigurációk megkérdőjelezési stratégiáig jutunk el. Vajon miként változik a cselekvés és a tudás jelentése ezekben a projektekben? Miként különbözik az akciónkutatás közösség fogalma, tér és időszemlélete a megismert művészeti projektekétől? Milyen haszna lehet a művészeti tevékenységnek az akciónkutatásban?

5. **Részvételi akciónkutatás 2.: A RAK-tól a MA-RAK-ig (03.10.)** Michel Fine PFJ programját fogjuk megismerni a projektfolyamat kisfilmjein és a kutatási beszámoló szöveges változatán keresztül. (Ez döntően szövegelemző alkalom lesz!). A PFJ példa arra, hogy miként építi be a RAK a művészeti munkaformákat a megismerésbe. Olvasás közben kipillantunk a párhuzamokra: Fotóhang (Wang), Etnoszínház (Johny Saldana, Kathlyn Gallagher). A fő kérdés: Hol van a cselekvés, a társadalmi beavatkozás lehetősége ezekben a programokban? Miként tér el a RAK idő és térszemlélete, folyamat és produktum felfogása a közösségi művészetétől és az artvizmusétól?
6. **Művészet alapú kutatás 1: a pragmatista és a posztmodern változat (03.17)** Nem nagy leleplezés, ha azt mondjuk, hogy ezt a mezők közötti teret a DLA képzések burjánzása intézményesíti. De próbáljuk megvizsgálni ezeknek a kezdeményezéseknek az előfeltevéseit, reményeit is! Először azon keresztül, ahogyan John Dewey - művészet és tapasztalat, tanulás és demokrácia kapcsolatát elgondoló - pragmatista felfogását építi be az 1980-as években Eliot Eisner a maga „művészt alapú oktatáskutatás” programjába. Hogyan függ össze itt az alkotó megismerés a demokráciával? Másfelől gondoljuk végig, hogy miként kapcsolódik ehhez a 2000-es évek művészet alapú kutatásának *megtestesített tudás* koncepciója és az eurocentrikus társadalomtudományos tudás posztmodern kritikája Patricia Levynél? Miféle ígéretet vált valóra és mit szalaszt el Leavy Zsírshzegény szerelem (Low Fat Love) c. projektje?
7. **Művészet alapú kutatás 2: A gyakorlat alapú filmkutatás (04.24.)** A gyakorlat alapú kutatás elágazásai (practice oriented, -led, - based research). Ennek legújabb, szempontunkból különösen érdekes változata a filmgyártáson és a filmkészítési folyamat tanításán belül intézményesülő „gyakorlat alapú kutatás”. Betty Craig: A kreatív gyakorlat mint kutatásmód.
8. **Duplaóra a tavaszi szünet előtt: Szociodráma (04.07)**
9. **Projekt óra 1. (04.21) Részvételi videó**
10. **Projekt óra 2. (04.28) Részvételi videó**

3.1.3. Szakmai gyakorlat

Buják Mátyás beszámolója

Kutatásom célja a magyar nyelvterületen fellelhető amatőrfilmes csoportok, események, folyóiratok és tanulmányok felkutatása volt. A körülményekhez mérten elsősorban az interneten fellelhető forrásokat és anyagokat kutattam, megkíséreltem kontextusba helyezni egy-egy olyan archívumot vagy filmet, ami bár fellelhető az interneten, háttérinformáció nem, vagy csak nagyon nehezen tudható róla. Többek között a MAFSZ által közrefogott amatőrfilmesek anyagait kutattam, illetve közelebbről foglalkoztam Dr. Oláh Imre filmjeivel, illetve a Bartos család médiatárának felhasználásával készült anyagokkal.

Emellett elméleti kutatást is végeztem az amatőrfilm történetével, médiatörténeti jelentőségével kapcsolatban, és az amatőrfilm körüli jelenségek kapcsán. Az amatőrfilm mint oktatási eszköz módszertana, valamint az identitás, emlékezet, személyes narratíva és személyes történet archeológiájának összetett jelensége, ezek egymásra hatása volt a szövegek fő témája, de alapvető fogalmakat is segítettek tisztázni. A kutatás során rendszeresen konzultáltam a kutatás vezetőjével, Dr. Müllner Andrással, aki így jelentősen meggyorsította a kutatás menetét.

Blos-Jáni Melinda: Emberek a felvevőgéppel 1945–1989 között. Amatőr filmkészítés a szocialista mindennapi életben

A szöveg különbséget tesz a „régibb” és „új” médiumok között, míg az előbbi magánjellegű, az utóbbi egy újfajta nyilvánosságot tár elénk. A fotó célja csakúgy megváltozott, az emléktárgyból egy élményszerű használat lesz uralkodó. A két korszakot a mediatizált emlékezet köti össze. A szöveg számos példát a Haáz család személyes médiáján és médiahasználatán – mikrovilágán - mutat be.

LAURA KISSEL: The Research Value of Amateur Films: Integrating the Use of Amateur and Found Footage into a Film Production Course - Archivists who work to preserve and maintain the integrity and cultural legitimacy of amateur and orphaned films.

A szöveg különbséget tesz a „found footage” és „orphaned footage” között – míg az előbbi leválasztódott saját kontextusától, az utóbbi a saját kora alapján ítéltetett értéktelennek, és ezáltal került „perifériára”. Az amatőrfilm felhasználási módjainak a személyes családi történet felfedezése, megőrzése v. megteremtése eszközeit vizsgálja, akár a „megidézésre” tett experimentális kísérletek formájában, akár traumafeldolgozásként.

CATHERINE PORTUGES: HOME MOVIES, FOUND IMAGES, AND "AMATEUR FILM" AS A WITNESS TO HISTORY: Péter Forgács's "Private Hungary"

Forgács Péter „Private Hungary”-jének vizsgálata ebben a szövegben a trauma narratíváját és a privát történelem archeológiáját járja körül. A családi médiatár a történelmi események tükrében a trauma narratívájának felvételeivé válnak. A szöveg kiemeli, hogy a privát

filmekre nem mint rekreált történelmi „szeletként”, hanem önálló művekként kell tekintenünk.

ROGER ODIN: How to Make History Perceptible: The Bartos Family and the Private Hungary Series

A szöveg Forgács Péter filmjével, a Bartos család-val foglalkozik, és elemzi a személyes emlékezet és identitás és a média kapcsolatának szempontjából. Részletekbe menően elemzi Bartos Zoltán filmjeit, a „világot ahogy Bartos Zoltán látja”. A „mikrovilág” „mikrohistóriájának” pszichológiai és filmes módszertani elemzésével fontos következtetéseket von le az amatőrfilm és emlékezet kapcsolatáról.

Varga Beáta beszámolója

Szakmai gyakorlatom során a Minor Média/Kultúra Kutatóközpont keretein belül létrejövő, A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára címet viselő OTKA kutatás körében az Romakép Műhely beszélgetésekről készült videókat kellett megnézniem és kulcsszavaznom. A kulcsszavakat egy Excel táblázatba kellett felvezetnem, amit könnyen meg tudtam osztani a gyakorlatvezetőmmel, Müllner András tanár úrral.

A Pócsik Andrea által 2011-ben alapított Romakép Műhely nevű filmklub fontos előzményét képezi az OTKA kutatásnak, mert a résztvevők elsősorban „a magyarországi roma közösségek és roma személyiségek ábrázolását elemzik a kritikai elméletek eszköztárának segítségével, de az általunk vetített filmek bármilyen sérülékeny kisebbségi közösségről szólhatnak”. Továbbá a 2015 és 2017 között lezajlott médiantropológiai kutatás is fontos volt, aminek eredményeképpen egy konferencia és egy tanulmánygyűjtemény is megvalósult.

Az idei tavaszi félévben felvettem a Romakép Műhely kurzust is, így párhuzamosan tudtam csinálni az eddigi és a 10. évad videóinak kulcsszavazását. Munkám során 89 másfél-két órás videót néztem végig és jegyeztem le az általam megfelelőnek ítélt kulcsszavakat. Ezek közé a szavak közé a legtöbbet elhangzó fogalmakat (pl. identitás, előítéletek, rasszizmus, diszkrimináció, stb.), a személy- és intézményneveket, filmek/könyvek/folyóiratok/szindarabok/projektek címét és a szakszavakat válogattam be. A munkám célja az volt, hogy a Romakép Műhely weboldalán való keresgélést, a keresőmotorba betáplált kulcsszavakkal, megkönnyítse. A szakmai gyakorlathoz elméleti/konzultációs órák is tartoztak, amiket a koronavírus okozta vészhelyzet előtt csütörtökönként az egyetemen, utána pedig keddenként a Teams-ben tartottunk.

Varga Zsófia beszámolója

Szakmai gyakorlatomat a Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban végeztem az intézet négy éves „A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című OTKA kutatásának keretei közt. A munka során a részvételi filmmel kapcsolatos nemzetközi és hazai

szakirodalom könyv- és cikkgyűjteményét, illetve szervezetek, alapítványok, projektek, kampányok fesztiválok listáit állítottam össze. [A lista megtalálható a jelen beszámoló utolsó fejezetében.]

Ezen belül is választottam magamnak egy önálló kutatási területet, mégpedig azokat a projekteket, amelyek során hátrányos helyzetű közösségek női tagjai tanulnak filmet készíteni. Ennél a témánál azok a projektek érdekeltek a leginkább, amelyek Afrikában valósultak meg és olyan szociálisan érzékeny témákat dolgoztak fel, mint pl. a nemi alapú erőszak, az AIDS és HIV betegségekkel való megküzdés, a szegénység, a tanulás biztonság körülményeinek megteremtése a fiatalok számára stb. A kutatásaim során egyre inkább belemerültem ezeknek a projekteknek a tanulmányozásába, míg végül úgy döntöttem, hogy ebből írom meg a szakmai gyakorlatomat is lezáró tanulmányt.

A szakmai gyakorlathoz tartozó elméleti háttérrel a „Bevezetés a művészet alapú részvételi akciókutatásba” című kurzus biztosította, amely a kortárs részvételi művészeti és akciókutatási projektek bemutatásával kínált bevezetést. Az kurzus anyagából számomra a legérdekesebb a kortárs aktivizmus modelljeinek és a részvételi akciókutatás különböző pedagógiai hagyományainak és módszereinek megismerése volt, de nagyon tetszettek az ezekre épülő kreatív gyakorlatok is, amelyeket hétről-hétre kellett beadnunk egyénileg vagy párban.

A munkámról minden héten egy személyes találkozó keretei közt számoltam be Müllner András tanár úrnak, aki mindig pontos és részletes visszajelzést adott a további feladataimról és az eddig elvégzett eredményeimről. Ezenkívül rendszeresen részt vettem a többi kutatóval közösen a havonta megtartott találkozókon.

Összességében elmondhatom, hogy a kutatás során sok fontos szakmai tapasztalatra tettem szert, amelyeket reményeim szerint a későbbiekben is tudok majd hasznosítani. Terveim között szerepel egyrészt, hogy a kutatásaim eredményeimet részben felhasználjam a szakdolgozatom megírása során, másrészt arra is törekszem, hogy a saját kutatási témámról készült tanulmányt alkalmam legyen majd publikálni (A részvételi filmkészítés és az afrikai nők).

Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy Müllner András tanár úr meghívott a kutatásban való részvételre, amely minden várakozásomnak teljes mértékben megfelelt! Igaz, hogy járványügyi helyzet miatt változott néhány dologban a nekem szánt feladat, de mégis úgy érzem, hogy az adott körülmények között a lehető legtöbbet tudtam profitálni az elmúlt hónapok során.

Budapest, 2020. 05. 28.

3.2. 2020-2021/I. félév

3.2.1. Művészetalapú részvételi akciókutatás II. (Oblath Márton)

Tervezet

A szeminárium folytatása az előző félévben megkezdett kurzusnak, de az előző félév teljesítése nem feltétele a részvételnek. Ezúttal a részvételi kutatási gyakorlat munkaformái felől közelítünk a kutatómódszertan kérdéseire. A félév során közösen próbálunk ki csoportosan végezhető kutatási gyakorlatokat: a bevett empirikus társadalomkutatás diszkurzív, valamint megfigyelésen alapuló munkaformáival kezdünk, azután a vizuális, a poétikai és a dramatikus konvenciókkal ismerkedünk meg. Különös figyelmet fordítunk a „tapasztalat” és a kommunikációs médium kapcsolatára, illetve a médiumok közötti „fordítás” kérdéskörére. A félév során párokban elvégzett munka eredményét a résztvevők portfólió formában mutatják be a vizsgaidőszak elején.

A kurzus a művészet alapú részvételi kutatás bemutatásával kínál bevezetést az intézet négy éves „A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című OTKA kutatásához.

Áttekintés: az M-RAK gyakorlata

A kvalitatív társadalomkutatás megismerési stratégiái és korlátai 1. - Párbeszéd, társalgás, vallatás

A kvalitatív társadalomkutatás megismerési stratégiái és korlátai 2. - Megfigyelés és reprezentáció

Cselekvés, kreativitás, befogadás - A művészet alapú részvételi akciókutatás egy stratégiája

Közösségi rajzolás és kollázskészítés – egyéni és kollektív alkotás

Fotóhang, fotónovella – vizuális és verbális narráció

Részvételi poétikák - szómondás és történetmesélés

Digitális történetmesélés – dokumentum és kompozíció

Részvételi dráma: a képszínház nyelve az Elnyomottak Színházában – fordítás és dinamizálás

Részvételi dráma online: szociodramatikus csoport- és szerepelemzés - multimedialitás

A folyamatelemzés - részvételi és tudományos elemzési eljárások

Érvényességigények – pragmatista és kritikai szempontok

Kitekintés: tánc, zene, animáció

Portfóliók benyújtása/ bemutatása

Szakirodalom

KNOWLES, J. Gary; COLE, Ardra L. Handbook of the arts in qualitative research: Perspectives, methodologies, examples, and issues. Sage, 2008.

LEAVY, Patricia. Method meets art: Arts-based research practice, 2nd edition. Guilford Publications, 2015.

HORVÁTH K. és OBLATH M.(szerk): A Sajátszínház módszerei. Művészet alapú részvételi kutatás., Budapest: L'Harmattan, 2017.

WARD, Jenna; SHORTT, Harriet (ed.). Using Arts-based Research Methods: Creative Approaches for Researching Business, Organisation and Humanities. Springer Nature, 2020.

És ami a tervezetből megvalósult

A 2020/21 őszi félévben indított kutatómódszertani szeminárium az előző félévben megkezdett kurzust folytatta. Az előző félév elsősorban történeti bevezetést kínált a művészeti és az akadémiai mező, valamint a civil szféra határterületein indított „részvételi projektek” világába, ebben a félévben a művészet alapú részvételi kutatás gyakorlati munkaformáival ismerkedtünk. A kurzus első heteiben két bevett kvalitatív társadalom kutatási módszer (a társadalomtudományos interjú és a megfigyelés) példáján vizsgáltuk, hogy milyen – feloldhatatlannak tűnő - etikai és ismeretelméleti dilemmák merülnek fel a kvalitatív társadalomkutatás gyakorlatában. A hallgatók által készített interjúkra és megfigyelésre reflektálva tisztáztuk, hogy a kikerülhetetlennek tűnő hatalmi és tudáskonstrukciós csapdákra miféle gyógyírt kínálnak a - kollaborációt és participációt ösztönző - művészet alapú kutatási eljárások. A félév további részében kutatási példák áttekintésével és konkrét protokollok kipróbálásával vitattuk meg a lehetséges munkaformák hozadékait és nehézségeit: a részvételi rajzolás (Mathew Reason), a fotóhang (Caroline Wang), a digitális történetmesélés (Joe Lambert) és a részvételi poétika (Julio Cammarota) módszereit próbálták ki a hallgatók, majd a tapasztalataikról rövid módszertani reflexiókat írtak. A félév eredményeként benyújtandó portfólió-dolgozatokban a kutatási gyakorlatról szóló egyéni reflexiókat a művészet alapú részvételi kutatás elméleti horizontján kell összerendezniük.

A szemináriumot keresztbe vágta a távoktatásra történő át(vissza)állítás. Az online tanulás egyfelől lehetetlenné tette, hogy a dramatikus kutatási konvenciókkal is a gyakorlatban ismerkedjünk meg, másfelől érzékelhetően megnehezítette a vizuális és a poétikai eljárások esetében is, hogy a hallgatók ezeket csoportos gyakorlatok formájában teszteljék. A diákok döntő többsége rendkívül kreatívan igyekezett a művészeti csoportos eljárásokat online formába átültetni és megfogalmazni e másodlagos médiumváltás következményeit is (a tesztelt művészeti ág mediális sajátosságai mellett). Ugyanakkor a portfóliódolgozatok értékelésnél figyelembe kell majd venni, hogy ez a mostani, második „karantén” és az online oktatási forma mentálisan sokakat megvisel. Ezt érzékelteti az online osztályteremben közösen megalkotott alábbi (részvételi) versünk:

Vagyok, aki próbál tanulni a próbákból
Lombos fákról, rózsákról
Vagyok, mint sorok közé értelmet vegyítő,
Cukros hullámát untan szürcsölő
Vagyok ideges, ha azt várják, dolgozzak kétszer - Dr. Gerard Pretzel
Vagyok egy türelmes lélek, de általában türelmetlenek között élek
A közúti közlekedés biztonsága és zavartalansága fontos társadalmi érdek
Vagyok kitartó amíg kell, kockázat nélkül nincs siker!
Vagyok dühödt, kitől kér eleget
a Fényeffektek.
Vagyok - bár alig bírom kivárni az estét, mire elmegy...
Sportkalendárium, ezerkilencszáznyolcvannégy
Vagyok egy kissé nyomottan. Mert esteledik.
A vadnyugaton a törvény és a banditák örök küzdelme egyre élesedik.
Vagyok, fáradt és álmos,
Kik vagytok ti? - kérdezte Háy János

3.2.2. Roma Múzeum (2020-2021/I.) (Varga Krisztina)

Tárgynév: A magyarországi roma kultúra vizuális reprezentáció története és kiállítási gyakorlata

Kurzuskód: BBN-KOM-291.VK

Összefoglaló: Az kurzus keretében muzeológiai, antropológia és szociológiai megközelítésekben vizsgáljuk meg a roma múzeum kérdéskörét. Történeti és kortárs példák segítségével vizsgáljuk meg, hogy milyen képet közvetítenek, milyen történeteket, történelmet mesélnek el a romákról a nemzetközi és hazai múzeumok. Ezek mellett áttekintjük az 1970-es évektől, a rendszerváltáson át, egészen napjainkig az államhatalom által hozott párthatározatokat és az arra válaszként alapított roma kulturális szerveződések, a roma kulturális központ tervezeteit és az intézmények körül kialakult diskurzusokat, valamint a roma értelmiség által megfogalmazott intézményi koncepciókat.

Kötelező olvasmányok:

Bennett, Tony (2012): A kiállítási komplexum. in.: A gyakorlattól a diszkurzusig, Kortárs művészetelméleti szöveggyűjtemény, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Képzőművészet-elmélet Tanszék, Budapest. 24-50. <http://www.mke.hu/adat/szovegyujtemeny.pdf>

György Péter (2019): A szégyenletes örökség – kísérteties kiállítások. in.: Korall 75. Korall Társadalomtörténeti Egyesület, Budapest, 90-120. https://epa.oszk.hu/00400/00414/00066/pdf/EPA00414_korall_2019_75.pdf

Fejős Zoltán, Daróczy Ágnes, Csorba László, Junghaus Tímea: Szükséges-e ma Magyarországon roma múzeumot létrehozni, és ha igen, minek a bemutatása legyen a feladata? in.: MúzeumCafé 24. szám, <http://muzeumcafe.hu/hu/szukseges-e-ma-magyarorszagon-roma-muzeumot-letrehozni-es-ha-igen-minek-bemutatasa-legyen-feladata/>

György Eszter (2019): Az emlékezés és a felejtés helyei: roma örökség Magyarországon. in.: Korall 75. szám: Kulturális örökség és történelem, Budapest. 46-61. https://epa.oszk.hu/00400/00414/00066/pdf/EPA00414_korall_2019_75.pdf

3.2.3. A mozgókép társadalomtörténete (Müllner András)

A kurzuson a mozgóképnek a részvételi kultúrában betöltött szerepére fókuszálunk, és azokra a kutatásokra, amelyek a 20. század második felében ennek a területnek a vizsgálatát tűzték ki célul. A munka alapanyagát a részvételiség különböző definícióinak megfelelő filmek, ezekhez kapcsolódó szerzői dokumentumok és tanulmányok képezik. Ezzel párhuzamosan megismerkedünk a részvételi akciókutatás szakirodalmával (legalábbis érintőlegesen). A részvételi filmkultúra három paradigmatis külföldi és két hazai alakjának működésén keresztül konstruáljuk meg a jelenség történetét (Lionel Rogosin, Jean Rouch, Sol Worth, illetve Schiffer Pál és Raffay Anna), majd több kortárs esettanulmány segítségével vizsgáljuk meg a terület hazai és globális fejleményeit. A kurzus témája több tudományterület metszéspontján helyezkedik el, ennek folytán a csoport tagjai betekintést nyerhetnek az (alkalmazott vizuális és média-) antropológia, a szociológia, a kultúra- és a filmtudomány kérdéseibe és elsajátíthatják ezek fogalomtárát. Olyan borítékolhatóan izgalmas kérdések is előkerülnek, mint a tudományos akció/aktivizmus helye a kortárs akadémiai közegben, a deliberatív pedagógia és annak lehetséges következményei, vagy a részvételi film esetében erősen meghatározó tudományetikai kérdések stb. A csoport tagjai az olvasmányok elsajátításán és a filmek megnézésén túl azzal is hozzájárulhatnak az óra hatékony működéséhez, ha saját témájuk és kutatásuk részvételi aspektusait behozzák a közös beszélgetésbe, és adott esetben a házi dolgozatot is egy ilyen témának szentelik.

Témák

Bevezetés. A Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban folyó OTKA-kutatásról

A kutatáshoz való jog

A részvételiség formái

Drámai akciók

A mozgóképes részvételiség története – Come back, Africa!

A mozgóképes részvételiség története – Navahó szemmel

A mozgóképes részvételiség története – Magyarország

A mozgóképes részvételiség története – Challenge for Change, Kanada

Részvételi fényképes mozgalom Peruban

Egy dél-afrikai részvételi filmes projekt

Egy kortárs projekt: A MyStreet-mozgalom

Szakirodalom:

A magyarországi részvételi film története és jelenlegi helyzete. Vázlat egy kutatásról a Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban, Jel-Kép, 2020/2. (A Nyilvánosságok – részvétel, hozzáférés, társadalmi megosztottság c. különszám),
http://communicatio.hu/jelkep/2020/2/JelKep_2020_2_Mullner_Andras.pdf

Appadurai, Arjun (2011). A kutatáshoz való jog, *AnBlok*k, Akció/Kutatás, 5. szám (2011), pp. 66-75. http://epa.oszk.hu/02700/02725/00004/pdf/EPA02725_anblokk_2011_5_066-075.pdf (Arjun Appadurai: The right to research, *Globalisation, Societies and Education*, Vol. 4. No. 2. July 2006, pp. 167-177.
http://people.ufpr.br/~clarissa/pdfs/Research_AppaduraiA.pdf)

Udvarhelyi Éva Tessa: Együtt kutatunk: Kutatás és aktivizmus Magyarországon hajléktalan emberekkel, *AnBlok*k, Akció/Kutatás, 5. szám (2011), pp. 86-87.
https://epa.oszk.hu/02700/02725/00004/pdf/EPA02725_anblokk_2011_5_086-087.pdf

Csécsei Ilona – Csengei Andrea – Dósa Mariann – Kleiner Imre – Palotai Magdolna – Szakmáry Ibolya Tünde – Sziráki Zoltán – Szombathy Károly – Tompa István – Udvarhelyi Éva Tessa – Wittmann Nándor: „Mikor van a tetteknek ideje, ha nem ilyenkor?!” Részvételi akciókutatás a magyarországi lakhatási mozgalmakról, KOVÁSZ – 2017. TAVASZ–TÉL 53–63.
<http://kovasz.uni-corvinus.hu/2017/lakhatas1.pdf>

Király Gábor: Részvétel mint kutatási szemlélet fogalmi áttekintés a részvételi kutatás témájában, *Kultúra és Közösség*, IV. folyam VIII. évfolyam 2017/III. szám, 79-94.
https://epa.oszk.hu/02900/02936/00034/pdf/EPA02936_kultura_es_kozosseg_2017_03_079-094.pdf

Lajos Veronika (2016) Részvétel és együttműködés. Fogalmak, dilemmák és értelmezések. Replika (100). pp. 23-40. <http://real.mtak.hu/46768/>

Horváth Kata: A „dráma útja”: Pedagógia és kutatás hátrányos helyzetű fiatalokkal, *AnBlok*k, Akció/Kutatás, 5. szám (2011), pp. 104-110.
https://epa.oszk.hu/02700/02725/00004/pdf/EPA02725_anblokk_2011_5_104-110.pdf

Horváth Kata (szerk): „A „hátrányos helyzet” és a „cigányság” tapasztalatainak újrafogalmazása. A dráma mint pedagógiai és kutatási módszer”, in Horváth Kata (szerk.): A dráma mint társadalomkutatás, *Színház és Pedagógia* 5. <http://www.sajatszinhaz.org/wp-content/uploads/2017/04/szinhaz-e%CC%81s-pedagogia-5-A-dra%CC%81ma-mint-ta%CC%81rsadalomkutata%CC%81s.pdf>

Come back, Africa Press Kit

<https://comebackafrica.files.wordpress.com/2011/08/comebackafricapresskit1.pdf>

Ntongela Masilela: Come Back Africa and South African film history, *Jump Cut*, no. 36, May 1991, pp. 61-65.
<https://www.ejumcut.org/archive/onlinesays/JC36folder/ComeBackAfrica.html>

Grassilli, Mariagiulia. "Anthropology and Cinema: Visual Representations of Human Rights, Displacement and Resistance in Come Back, Africa, by Lionel Rogosin" *Visual Anthropology*

20, nos. 2-3 (March 2007)

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08949460601152831>

Film: Lionel Rogosin: Come back, Africa! <https://www.youtube.com/watch?v=R6lmHIT5Jig>

Worth, Sol – Adair, John: Through Navajo Eyes: An Exploration of Film Communication and Anthropology, Bloomington, Indiana University Press, 1972. (Részletek)

<https://epdf.pub/through-navajo-eyes-an-exploration-in-film-communication-and-anthropology.html>

Chalfen, Richard: Photo Essay. Navajo Film Themselves (Personal Reflections on Fieldwork), Pine Springs, AZ., 1966, <https://sites.google.com/a/temple.edu/richard-chalfen-ph-d/navajo-project-1966?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1>

Film: Through the Navajo Eyes

Schiffer Pál: Cséplő Gyuri. Rendezői előzetes, Filmkultúra, 1977/6 (november-december), XIII. évfolyam 6. szám, 83-88,

http://filmarchiv.hu/pdf/viewer.html?id=461&name=filmkultura_1977_evfolyam+6.+szam.pdf

Film: Schiffer Pál: Cséplő Gyuri

Fairey, Tiffany. 2017. 'These Photos Were My Life: Understanding the Impact of Participatory Photography Projects'. Community Development Journal 1 (19)

<https://academic.oup.com/cdj/article/53/4/618/3572910>

Stewart, Michelle Robin: The Indian Film Crews of Challenge for Change: Representation and the State, Canadian Journal of Film Studies 16(2), August 2007,

https://www.researchgate.net/publication/266852114_The_Indian_Film_Crews_of_Challenge_for_Change_Representation_and_the_State

Film: You Are On Indian Land! <https://www.youtube.com/watch?v=URpZwAuvxjQ>

Michael Stewart (2013): Mysteries reside in the humblest, everyday things: collaborative anthropology in the digital age, Social Anthropology/Anthropologie Sociale (2013) 21, 3 305–321. © 2013 European Association of Social Anthropologists. 305, doi:10.1111/1469-8676.12041

https://www.researchgate.net/publication/263458387_Mysteries_reside_in_the_humblest_everyday_things_Collaborative_anthropology_in_the_digital_age

Film: MyStreet-videók

Cain, Julia: Understanding Film and Video as Tools for Change. Applying Participatory Video and Video Advocacy in South Africa (Ph.D.), <https://scholar.sun.ac.za/handle/10019.1/1431>

3.2.4. Kulturális gyakorlatok (Müllner András)

A kurzus során két fő tevékenységet folytatunk: létrehozunk egy kiállítást és megtervezünk egy ahhoz kapcsolódó filmprogramot, ezek közül mindkettő a Romakép Műhely című filmklubhoz kapcsolódik. A kiállításon a filmklubban folytatott beszélgetések legizgalmasabb perceit amolyan dialogikus "képregényként" fogalmazzuk újra, és ezek a képregények kerülnek ki először a Romakép Műhely online oldalára ún. cinezin formájában, és később a Kipakol Galéria falaira. Ily módon a másfél-két órás beszélgetéseket mintegy belesűrítjük egy-egy rövid és erős jelenetbe, és térben jelenítjük meg, az egyes szereplőkhöz társítva a mondott szöveget. A kiállítás az egykori és mai tagok résztvevő közreműködésén alapul, ami abban ölt testet, hogy megkérjük őket, válasszák ki a számukra legizgalmasabb, legérdekesebb részletet abból a beszélgetésből, amelyben egykor részt vettek, és küldjétek el nekünk ezt az időadatot (pl. 10. évad 6. rész, 42:00-51:40). Mi az általuk kiválasztott részből elkészítünk egy képregény-változatot, majd ehhez az adott filmrészletet is mellékeljük, hasonló módon képregényben újrafogalmazva. A terv szerint tehát egy filmrészlet és egy beszélgetés-részlet fut majd egymással párhuzamosan, és előfordulhat, hogy egy-egy, az adott témával kapcsolatos dokumentum is „megszólal” mellettük. A kiállítás dizájnját egy profi grafikussal együttműködve alkotjuk meg. Azt gondoljuk, hogy ez a típusú színrevitel egy izgalmas kísérlet lesz egy filmklub kiállításban történő bemutatására, és talán elég eredeti is ahhoz, hogy a közönség szeresse majd.

A kiállítás létrehozása mellett a másik tevékenységünk a 2021 tavaszán esedékes Romakép Műhely programjának összeállítása. Mivel 2021-ben lesz 10 éves a Romakép, ezért a terv szerint az elmúlt 10 évből választunk 10 programot (minden évből egyet), és újranezve a filmet és az arról szóló beszélgetést, megtárgyaljuk ezek feldolgozhatóságát a kiállítás szempontjából, valamint megismétlését a Romakép Műhely tavaszi programjában. Ezen túl, a filmprogrammal kapcsolatos tevékenység sokszínű, hiszen nem csak egyszerűen mozgóképek kiválasztásáról van szó, hanem a kiválasztott művekkel kapcsolatos kutatásról, tudástermelésről, továbbá a „mozgó mozi”, vagy helyspecifikus mozi koncepciójának gyakorlatba való átültetéséről, a programokhoz illő helyek megtalálásáról. Ezen kívül természetesen a szervezés magában foglalja a megfelelő kommunikációt, az egyes programok reklámjának megtervezését, a közösségi médiába való beágyazását. A hallgatók persze mindenekelőtt megismerkedhetnek a Romakép Műhely eddigi tevékenységével, programjaival, pedagógiai koncepciójával, és ehhez kiváló alkalom a kiállítás létrehozása.

3.3. 2020-2021/II. félév (a Neptunban regisztrált tavaszi féléves kurzusok)

3.3.1. Kutatásmódszertan (Oblath Márton)

3.3.2. Romakép Műhely: filmprogram és kiállítás (Müllner András)

3.3.3. A részvételi videó: műfajismeret és műhelygyakorlat (Haragonics Sári)

3.3.4. A mozgóképes részvételiség kultúrái (az egyéni kutatásokon alapuló előadássorozat)

3.3.5. Múzeum és részvételiség – a részvételi múzeumtól a részvételi videóig (Varga Krisztina)

4. KOMMUNIKÁCIÓS PLATFORMOK

A kutatóközpont tevékenységének kommunikációja jelenleg a Minor Média/Kultúra Kutatóközpont Facebook-oldalán keresztül zajlik. Itt 2020 tavaszán az OTKA-kutatás tizenhat résztvevőjét mutattuk be, rövid életrajzzal és kutatási tervvel, egyéb posztok mellett. Előreláthatólag 2020 decemberétől az újonnan elkészült honlap is munkába áll, és remélhetőleg a Youtube-csatornánkon is tudunk mielőbb tartalmat szolgáltatni.

4.1. Facebook-profil

<https://www.facebook.com/minor.media.kultura>

A Minor Média/Kultúra Kutatóközpont az Eötvös Loránd Tudományegyetem Művészetelméleti és Médiakutatási Intézetében, a Média és Kommunikáció Tanszéken működik. Alapítója Müllner András.

Névjegy: A minor média (kis média) sokféle formáját kutatjuk, magyar és összehasonlító kontextusban.

481 embernek tetszik. (2020. 12. 20-ai adat.)

487 ember követi. (2020. 12. 20-ai adat.)

Tudományos weboldal.

4.2. Youtube-csatorna

https://www.youtube.com/channel/UCC6BryKe6hy-rVBe4-8XO6w?view_as=subscriber
(épülőben)

A Minor Média Kultúra nevű csatorna a Minor Média/Kultúra Kutatóközpont csatornája.

4.3. Minor Média-honlap

<http://minormedia.hu>

5. VARGA KRISZTINA BESZÁMOLÓJA

2020 januárjában kötöttünk az ELTE BTK dékánjával határozott idejű (egy éves) szerződést a kutatói feladatok ellátására „A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára” című OTKA kutatás költségvetésének terhére.

A munkám során kutatói és asszisztensi feladatokat is elláttam Müllner András vezető kutató mellett a tavaszi és őszi félévben. Az adminisztrációs és szervezési feladatok mellett a folyamatos kapcsolatban voltam a kutatás résztvevőivel és a projekten dolgozó külsős kollégákkal egyaránt (pl. grafikus), valamint oktatói feladatokat is folytattam.

Az év során elvégzett feladatok összefoglalása:

A. Adminisztratív és szervezési feladatok:

- OTKA kutatás megbeszéléseken való részvétel, a találkozók írásos összefoglalójának elkészítése és elküldése a vezető kutatónak.
- Minor Média/Kultúra Kutatóközpont arculattervezésének előkészítésében való közreműködés, a folyamatos kapcsolattartás a grafikkal, szükséges anyagok előkészítése és átadása a grafikusnak.
- Minor Média honlap előkészítésében való közreműködés, a közbeszerzési folyamathoz szükséges három árajánlat bekérése, a szerződés előkészítésének és aláírásának adminisztratív támogatása, folyamatos kapcsolattartás a webdesignerrel, szükséges anyagok előkészítése és átadása a webdesignernek, a honlap véglegesítésének koordinálása, finom javítások elvégzése és tartalomfeltöltés.
- Romakép Műhely honlap előkészítésében való közreműködés, a közbeszerzési folyamathoz szükséges három árajánlat bekérése, a szerződés előkészítésének és aláírásának adminisztratív támogatása, folyamatos kapcsolattartás a webdesignerrel, szükséges anyagok előkészítése és átadása a webdesignernek, valamint a megújult honlap anyagainak teljeskörű feltöltése és folyamatos szerkesztése.

B. *Kutatói munka:* Az OTKA kutatásban a jelenleg zajló doktori kutatásommal összefüggésben olyan múzeumpedagógiai programokat vizsgálok, ahol a részvételi filmezés mint médium és múzeumpedagógiai módszer jelenik meg a múzeumokban, különös tekintettel a kisebbségi intézményekre. A kérdésem az, hogy milyen módon tudja a részvételi filmezés feloldani a megfigyelő-megfigyelt ábrázolási hagyományait, és milyen módon tud a múzeumpedagógiai programokba beépülni.

- Részvétel a Pataki György által vezetett RAK workshopon 2020. január 15-én.
- Részvétel Obláth Márton „Művészetalapú részvételi akciókutatás” című kurzuson
- Részvétel a kötelező és fakultatív havi OTKA megbeszéléseken.
- Személyes konzultáció az OTKA kutatás vezetőjével, Müllner Andrással.
- Kapcsolatfelvétel a Zsidó Múzeum igazgatójával, Toronyi Zsuzsával, aki Dancz Zsuzsa kollégájához irányított tovább. A múzeum közös workshopot szervezett a Gyerekszem Alapítvánnyal.

- InsightShare módszer és filmek tanulmányozása pl. Decolonising Cultural Spaces: the Living Cultures Project.
- Soproni Múzeum (Szabadhegyi Zita) *My story – közösségi videózás a múzeumban* című projekt áttekintése.
- Az online megrendezett 12. Országos Múzeumpedagógiai Konferencia *Élő történelem másként – múzeumok a virtuális térben* című mintaprogramot bemutató beszélgetésének megtekintése.

C. Oktatói munka: Az őszi félév során a doktori kutatásommal kapcsolatos témában tartottam szabadon választható kurzust az alapszakos hallgatóknak. A magyarországi roma kultúra vizuális reprezentáció története és kiállítási gyakorlata című tanóra során muzeológiai, antropológia és szociológiai megközelítésekből vizsgáltuk meg a roma múzeum kérdéskörét. A hallgatók kiselőadásokkal készültek az ajánlott irodalom alapján, így történeti és kortárs példák segítségével vizsgáltuk meg, hogy milyen képet közvetítenek, milyen történeteket, történelmet mesélnek el a romákról a nemzetközi és hazai múzeumok.

A félév első felében a múzeumtörténeti bevezető után áttekinttük a múzeum fogalmának kortárs definíciós vitáját, majd a különböző fajta múzeumokra kerestünk magyarországi példákat. A múzeumi Másik bemutatásának történetét és gyakorlatait tekintettük át a gyarmati múzeumok példáin keresztül, kitértünk a Wölkerschau magyarországi példájára, valamint az antropológiai múzeumok bemutatási gyakorlataira. Majd az amerikai őslakos indiánok és az afroamerikai kisebbség példáján keresztül megvizsgáltunk, hogy milyen küzdelmek árán érték el a saját kulturális intézmény kivívását a washingtoni National Mallon.

A félév második felében a magyarországi múzeumokban reprezentált romaképet vizsgáltuk, amely kapcsán ellátogattunk a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol Kuti Klára főmúzeológus tartott a hallgatóknak tárlatvezetést a témában. Majd bemutatásra és elemzésre kerültek az állam által indítványozott roma kulturális központ tervezetek és az intézmények körül kialakult diskurzusok, valamint a roma értelmiség által megfogalmazott intézményi koncepciók és sorra vettük az egykori és ma is működő roma kulturális intézményeket, azok jelentősebb programjait, kiállításait. Meghívott vendégként Daróczy Ágnes is csatlakozott online az egyik órához, ahol az ő „katalizátor” szerepét vizsgáltuk a roma folklórmozgalomban, a roma művészek felkutatásában és kiállításában, valamint beszélgettünk vele a roma múzeum alapítására tett fáradhatatlan próbálkozásairól. Kortárs kitekintésként pedig a Sostar művészcsoport munkásságát tanulmányoztuk át, hogy a kortárs művészeti alkotásokkal milyen módon tud kritikát megfogalmazni hogyan tudja a romaképet 'újraakartézni', új értelemezési keretbe foglalni.

Az év zárásaként minden hallgató röviden bemutatott egy művet, ami tágabban vagy szorosabban kapcsolódott az óra témájához, majd egymás választásaira reflektáltunk.

6. SZAKIRODALOM

A pályázattal kapcsolatos publikációk (2020)

Cseh László (2019): „Mertünk nagyot álmodni, és megcéloztuk a 48 millió forintot”. Interjú Müllner Andrással, 2019. december 23, <http://media.elte.hu/blog/2019/12/23/mertunk-nagyot-almodni-es-megceloztuk-a-48-millio-forintot-interju-mullner-andrassal/>

Müllner András (2020.a): Önmagunk mássága. A Privát történelem mint a Mass Observation mozgalom magyar változata, Médiakutató, 2020. tavasz (XXI. évf. 1. sz.), 11-23. https://www.mediakutato.hu/cikk/2020_01_tavasz/02_onmagunk_massaga.pdf

Müllner András (2020.b): A magyarországi részvételi film története és jelenlegi helyzete. Vázlat egy kutatásról a Minor Média/Kultúra Kutatóközpontban, Jel-Kép, 2. szám (A Nyilvánosságok – részvétel, hozzáférés, társadalmi megosztottság c. különszám), http://communicatio.hu/jelkep/2020/2/JelKep_2020_2_Mullner_Andras.pdf

Müllner András (2020.c): Részvételi film. Előadás az ELTE Kutatók Éjszakáján, 2020.12.10. <https://www.youtube.com/watch?v=pZ6xNIQRpY>